

## Kritik mot Försäkringskassan för bristande tillämpning av 20 kap. 10 och 10 a §§ lagen om allmän försäkring

---

### Anmälan

AA klagade på Försäkringskassans handläggning av ett ärende om livränta, i vilket han varit ombud för BB. Han anförde bl.a. att det hade förekommit brister i kommunikeringen i ärendet och att Försäkringskassan hade uttryckt sig otydligt i sitt svar på hans begäran om omprövning.

### Utredning

Försäkringskassans akt i ärendet hämtades in och granskades. Vid granskningen framkom bl.a. att AA den 3 februari 2009 begärde att Försäkringskassans beslut den 29 januari 2009 att inte bevilja BB livränta skulle ”omprövas” med stöd av 20 kap. 10 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Som svar på denna begäran uppgav Försäkringskassan i en skrivelse den 5 februari 2009, att man gjort bedömningen att det ”inte finns skäl att ompröva” beslutet med stöd av 20 kap. 10 a § AFL. Försäkringskassan avslutade skrivelsen med följande upplysning: ”Om du anser att det här beslutet är felaktigt kan du begära att Försäkringskassan omprövar det.”

Försäkringskassan anmodades att yttra sig i ärendet. I sitt remissvar anförde Försäkringskassan bl.a. följande.

---

Enligt 8 kap. 12 § LAF gäller bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen(1962:381) om allmän försäkring, AFL, om omprövning och ändring av Försäkringskassans beslut. Det är en väsentlig skillnad på vad som omfattas av omprövning av ett beslut kan ändras med stöd av 20 kap. 10 a § AFL och en omprövning enligt 20 kap. 10 § samma lag. Den omprövning Försäkringskassan kan göra med stöd av 20 kap. 10 a § AFL är väldigt begränsad. Det är inte möjligt att göra en fullständig sakprövning av ärendet med stöd av bestämmelsen. Försäkringskassan kan med stöd av denna bestämmelse endast ändra ett beslut om det på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller om beslutet har blivit felaktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning. Försäkringskassan är skyldig att ex officio göra en bedömning av om ett beslut kan ändras med stöd av denna bestämmelse. När det däremot gäller en omprövning enligt 20 kap. 10 § AFL ska Försäkringskassan göra en fullständig sakprövning av

det beslut som begärts omprövning av. I de fall det inte är klart vad den försäkrade begär ska Försäkringskassan kontakta honom eller henne och utreda om det är frågan om en begäran om omprövning eller inte.

Av handlingarna i ärendet framgår att AA begärt en omprövning av beslutet den 29 januari 2009 med stöd av 20 kap. 10 a § AFL. Försäkringskassan har i skrivelse daterad den 5 februari 2009 meddelat AA att det inte fanns skäl att ompröva beslutet den 29 januari och samtidigt informerat om att AA kunde begära omprövning av beslutet den 5 februari 2009. AA har därefter begärt omprövning av beslutet och Försäkringskassan har den 3 april 2009 fattat ett omprövningsbeslut. Vid denna omprövning gjordes en fullständig sakprövning av beslutet från den 29 januari 2009.

AA uttalar i sin anmälan till JO att Försäkringskassans omprövningsenhet, då avslagsbeslutet stod fast, genast borde ha överlämnat livränteärendet till länsrätten för överprövning istället för att låta ärendet vila. För att Försäkringskassan ska kunna överlämna ett ärende till länsrätten måste parten ha överklagat det omprövningsbeslut som myndigheten fattat.

Den skrivelse som AA fått är olyckligt formulerad och kan ledatill missförstånd. Det borde ha framgått att Försäkringskassan inte funnit skäl att ändra beslutet med stöd av 20 kap. 10 a § AFL. Försäkringskassan instämmer i att det är viktigt att det av skrivelsen framgår vad myndigheten prövat och om det är fråga om ett beslut eller inte. I de fall det är fråga om beslut ska det också tydligt framgå hur den försäkrade ska gå till väga för att begära omprövning eller överklaga beslutet. Försäkringskassan beklagar att skrivelsen var otydlig och att det inte tydligt framgår vad som åsyftas.

AA kommenterade remissvaret.

I ett beslut den 18 maj 2010 anförde *JO Nordenfelt* följande.

### **Rättslig reglering**

Beslut av Försäkringskassan i ärenden om försäkring enligt AFL, ska enligt 20 kap. 10 § första stycket den lagen, omprövas av Försäkringskassan, om det begärs av den enskilde som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 10 a § samma kapitel.

En begäran om omprövning ska, enligt 20 kap. 13 § AFL, ha kommit in till Försäkringskassan inom två månader från den dag då den försäkrade fick del av beslutet.

Enligt 20 kap. 10 a § AFL ska Försäkringskassan ändra ett beslut i ett ärende om försäkring enligt AFL, som har fattats av Försäkringskassan och inte har prövats av domstol,

1. om beslutet på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,
2. om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag,
3. om beslutet har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Ändring ska göras även om begäran om omprövning inte har framställts enligt 10 §. Ändring behöver inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Ett beslut får ej ändras till den försäkrades nackdel såvitt gäller förmån som har förfallit till betalning och ej heller i annat fall om det finns synnerliga skäl mot det.

En fråga om ändring enligt denna paragraf får ej tagas upp sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades. Ändring får dock ske även efter utgången av denna tid, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

Av 20 kap. 11 § AFL framgår att Försäkringskassans beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut får dock inte överklagas av en enskild innan beslutet har omprövats enligt 10 § samma kapitel.

Bestämmelserna ovan har motsvarande tillämpning i ärenden enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

### **Bedömning**

Av utredningen i ärendet framgår att AA den 3 februari 2009 begärde att Försäkringskassan skulle ”ompröva” sitt beslut ”med stöd av 20 kap. 10 a § AFL”. Till stöd härför anförde han bl.a. att Försäkringskassan hade brustit i sin kommunicerings- och utredningsskyldighet. Försäkringskassan svarade på AA:s begäran genom att i en orubricerad skrivelse, daterad den 5 februari 2009, bemöta hans invändningar mot kommunikeringen i ärendet och meddela att myndigheten hade gjort bedömningen att det saknades skäl att ”ompröva beslutet enligt 20 kap. 10 a § AFL”. Skrivelsen avslutades med följande upplysning: ”Om du anser att det här beslutet är felaktigt kan du begära att Försäkringskassan omprövar det.”

Det är, som Försäkringskassan anför i sitt remissvar, en väsentlig skillnad mellan en fullständig sakprövning enligt 20 kap. 10 § AFL och den begränsade prövning som sker med stöd av 10 a § samma kapitel. Oavsett vilket lagrum som anges bör utgångspunkten vara att den som i en skrivelse till kassan uttrycker missnöje över ett beslut, önskar en så fullständig prövning av beslutet som möjligt. En skriftlig missnöjesyttring som kommer in till kassan inom tvåmånadersfristen bör därför betraktas som en begäran om omprövning med stöd av 20 kap. 10 § AFL såvida inte den försäkrade uttryckligen har motsatt sig en sådan prövning. En sådan situation kan, trots AA:s hänvisning till 20 kap. 10 a § AFL, inte anses vara för handen i detta fall. AA:s skrivelse den 3 februari 2009 borde således ha hanterats som en begäran om omprövning med stöd av 20 kap. 10 § AFL.

Inför en omprövning bör kassan redan på eget initiativ ta ställning till om det finns förutsättningar att ändra beslutet med stöd av 20 kap. 10 a § AFL. Såvida inte den försäkrades yrkande genom en sådan ändring kan bifallas fullt ut ska ärendet lämnas vidare för en fullständig prövning i sak. Försäkringskassans ställningstagande i ändringsfrågan bör dokumenteras i akten men behöver i ett sådant fall

inte meddelas den enskilde. Om den enskilde själv har begärt att kassan ska ändra sitt beslut med stöd av 20 kap. 10 a § AFL och kassan inte finner skäl för sådan ändring ska däremot ett avslagsbeslut meddelas. Ett sådant beslut kan inte omprövas men väl överklagas och ska därför vara försett med överklagande-hänvisning. Detta förfarande bör emellertid, i enlighet med vad jag har anfört i föregående stycke, främst bli aktuellt i fall då tidsfristen för omprövning har löpt ut.

En beslutsunderrättelse måste givetvis formuleras på ett sådant sätt att det klart framgår att det är fråga om ett beslut och vad som därigenom prövats. Om beslutet går att angripa ska beslutsunderrättelsen även vara försedd med en korrekt fullföljdshänvisning. Försäkringskassans skrivelse till AA den 5 februari 2009 uppfyller inte något av dessa krav.